

Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy VII

Program nauczania geografii w szkole podstawowej:

Planeta Nowa - autorzy: Ewa Maria Tuz i Barbara Dziedzic

Wymagania edukacyjne z geografii na ocenę śródroczną

I OKRES

Dział I: Praca z mapą na lekcjach geografii. Ruchy Ziemi.

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Podanie na podstawie atlasu nazw map ogólnogeograficznych i tematycznych.
- Wymienienie elementów mapy.
- Odczytywanie z map informacji przedstawionych za pomocą różnych metod kartograficznych.
- Rozumienie pojęcia skali. Posługiwanie się skalą mapy do obliczania odległości w terenie.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: wysokość względna, wysokość bezwzględna, poziomica.
- Odczytywanie na mapie hipsometrycznej i poziomicowej wysokości bezwzględnych.
- Wyznaczanie kierunków głównych i pośrednich na globusie i mapie.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: siatka geograficzna i kartograficzna, południk, równoleżnik, zwrotnik, współrzędne geograficzne.
- Odróżnianie południków od równoleżników.
- Dokonywanie podziału Ziemi na półkule.
- Odróżnianie siatki kartograficznej od geograficznej.
- Odróżnianie ruchu obrotowego od ruchu obiegowego Ziemi.
- Podanie kierunku obrotu Ziemi wokół swej osi.
- Podanie czasu obrotu Ziemi wokół swej osi.
- Wyjaśnianie następstwa dnia i nocy jako skutku ruchu obrotowego Ziemi.
- Podanie czasu jednego obiegu Ziemi wokół Słońca.
- Podanie dat rozpoczęcia astronomicznych pór roku na półkuli północnej i południowej.

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Zaznaczenie na rysunku kierunku obrotu Ziemi.
- Podanie cech siatki geograficznej.
- Wyjaśnienie różnic między siatką kartograficzną a siatką geograficzną.
- Rozróżnianie rodzajów skali.
- Szeregowanie skal mapy od największej do najmniejszej.
- Posługiwanie się planem, mapą topograficzną, samochodową, turystyczną.
- Podanie różnicy między wysokością względną i wysokością bezwzględną.
- Określanie na podstawie rysunku poziomicowego cech ukształtowania powierzchni terenu.
- Odczytanie i zapisanie współrzędnych geograficznych dowolnego punktu na globusie.
- Odczytanie i zapisanie współrzędnych geograficznych dowolnego punktu na mapie świata z dokładnością do 1°.

- Podanie następstw ruchu obrotowego Ziemi.
- Podanie następstw ruchu obiegowego Ziemi.
- Identyfikowanie momentu górowania Słońca z momentem południa na południku miejscowym.
- Odczytanie czasu strefowego na mapie stref czasowych Ziemi.
- Podanie kąta nachylenia osi ziemskiej do płaszczyzny orbity.
- Wyjaśnienie zależności między wysokością Słońca nad horyzontem a ilością energii słonecznej dochodzącej do powierzchni Ziemi.

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Przedstawienie skali w postaci mianowanej i podziałki liniowej.
- Wymienienie metod prezentacji zjawisk na mapach.
- Omówienie sposobu przedstawiania rzeźby terenu na mapie.
- Obliczanie wysokości względnej.
- Omówienie podziału map ze względu na treść, skalę i przeznaczenie.
- Analizowanie i interpretowanie treści map fizycznych i tematycznych.
- Projektowanie i opisywanie trasy podróży na podstawie map turystycznych, topograficznych i samochodowych.
- Wymienienie cech południków i równoleżników.
- Oznaczanie położenia geograficznego wybranego punktu na mapach kontynentów z dokładnością do 1°.
- Odszukanie na mapie świata i kontynentów punktu o podanych współrzędnych geograficznych.
- Wyjaśnienie zależności między czasem miejscowym a długością geograficzną.
- Wyznaczanie różnicy długości geograficznej na podstawie różnicy czasów miejscowych.
- Odróżnianie czasów: miejscowego, strefowego i urzędowego.
- Podanie nazw stref czasowych Europy i wskazanie ich na mapie.
- Obliczanie czasu miejscowego słonecznego danego południka na podstawie różnicy długości geograficznej.
- Podanie kierunku świata, w którym wschodzi i zachodzi Słońce w ciągu roku.
- Rozróżnianie astronomicznych pór roku na podstawie rycin oświetlenia Ziemi w różnych porach roku.
- Wyjaśnienie zjawiska dnia i nocy polarnej.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Posługiwanie się skalą mapy do obliczania odległości w terenie i na mapie.
- Omawianie metod prezentacji zjawisk na mapach.
- Charakteryzowanie rzeźby terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy fizycznej.
- Wyszukiwanie w atlasie map i określanie ich przynależność do poszczególnych rodzajów.
- Oznaczanie położenia geograficznego wybranego punktu na mapie Polski z dokładnością do 10'.
- Wyszukiwanie na mapie kontynentów i mapie Polski punktów o podanych współrzędnych geograficznych.
- Wyjaśnienie zmiany długości dnia i nocy oraz wysokości Słońca nad horyzontem w ciągu roku.
- Wyjaśnienie konsekwencji położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski.
- Wymienienie sąsiadów Polski sprzed 1990 r.
- Odczytanie współrzędnych geograficznych skrajnych punktów Polski z dokładności do 5'.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Obliczanie skali mapy na podstawie odległości rzeczywistej między obiektami przedstawionymi na mapie.
- Wskazanie możliwości praktycznego wykorzystania map w różnych skalach.
- Ustalenie, jaki dzień tygodnia następuje po przekroczeniu linii zmiany daty.
- Obliczanie rozciągłości południkowej Polski i Europy w kilometrach korzystając ze współrzędnych geograficznych.

Dział II: Środowisko przyrodnicze Polski

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Wskazanie położenia Polski na mapie Europy.
- Wymienienie państw sąsiadujących z Polską i wskazanie ich na mapie Europy.
- Podanie nazw stolic państw sąsiadujących z Polską.
- Podanie wielkości powierzchni Polski.
- Omówienie przy pomocy mapy fizycznej przebiegu granic Polski.
- Podanie nazw er geologicznych.
- Podanie nazwy ery geologicznej, w której tworzyły się pokłady węgla kamiennego.
- Wyjaśnienie terminów: lawa, magma, ruchy górotwórcze, góry fałdowe, góry zrębowe.
- Wymienienie rodzajów gór i podanie ich przykładów.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski najważniejszych pasm górskich.
- Podanie nazw najwyższych szczytów Karpat, Sudetów i Gór Świętokrzyskich.
- Wskazanie na mapie najwyższej oraz najniższej położonego punktu na obszarze Polski.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: krajobraz polodowcowy i rzeźba glacialna.
- Wymienienie nazw kilku form polodowcowych.
- Podanie, w których górach Polski występowały w przeszłości lodowce górskie.
- Wymienienie pasów krain geograficznych w Polsce i wskazanie ich na mapie.
- Wymienienie głównych rodzajów skał.
- Podanie przykładów surowców energetycznych, metalicznych i chemicznych występujących w Polsce.
- Podanie przykładów wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka.
- Wymienianie składników pogody i klimatu.
- Nazwanie głównych stref klimatycznych świata.
- Wskazanie na mapie klimatycznej zasięgu stref klimatycznych.
- Odczytywanie wartości opadów i temperatury powietrza na podstawie diagramów klimatycznych.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: ciśnienie atmosferyczne, niż atmosferyczny, wyż atmosferyczny, wiatr, amplituda temperatury powietrza.
- Wymienianie czynników, które warunkują zróżnicowanie temperatury powietrza i wielkość opadów w Polsce.
- Wymienianie rodzaje wiatrów występujących w Polsce.
- Wymienianie termicznych pór roku.
- Wskazanie na mapie fizycznej głównych rzek Europy.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski głównych rzek i ich prawych i lewych dopływów.
- Podanie głównych przyczyn powodzi występujących w Polsce.
- Podanie nazwy największych jezior w Polsce i wskazanie ich na mapie fizycznej.
- Określenie na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy położenia Morza Bałtyckiego.
- Podanie cech Morza Bałtyckiego.
- Wymienienie głównych typów gleb występujących w Polsce.
- Podanie przykładów obszarów o dużej lesistości w Polsce.
- Omówienie, jaką rolę pełnią lasy.

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Podanie cech położenia Europy i Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej.
- Wskazanie granicy między Europą a Azją na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski odcinków granic z państwami sąsiadującymi z Polską.
- Podanie nazw i wskazanie na mapie województw Polski oraz ich stolic.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski najdalej wysuniętych punktów i nazwanie ich.
- Odczytanie współrzędnych geograficznych skrajnych punktów Polski.
- Omówienie na podstawie mapy płytowej budowy litosfery.
- Przedstawienie procesu powstawania gór fałdowych.
- Wymienienie kilku najważniejszych skał przewodnich.
- Podanie nazwy głównych fałdowań górskich.
- Wymienienie nazw i wskazanie na mapie ogólnogeograficznej gór fałdowych, zrębowych oraz wulkanicznych w Europie i w Polsce.
- Wymienienie nazw trzech ostatnich zlodowaceń na ziemiach Polski.
- Wymienienie ery i okresu geologicznego, w którym obszar Polski był pokryty lądolodem.
- Odczytanie z mapy fizycznej Polski i wskazanie krain wchodzących w skład poszczególnych pasów rzeźby.
- Wskazanie na mapie gospodarczej Polski lub na mapie bogactw mineralnych występowania najważniejszych surowców mineralnych.
- Obliczanie amplitudy dobowej temperatury oraz średniej dobowej temperatury powietrza.
- Wymienienie czynników klimatotwórczych kształtujących klimat Europy.
- Wymienienie stref klimatycznych świata i wskazanie ich na mapie.
- Podanie nazwy klimatu występującego w Polsce.
- Podanie głównych cech klimatu Polski.
- Rozumienie terminu: okres wegetacyjny.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski obszarów o długim i krótkim okresie wegetacyjnym.
- Wytlumaczenie na czym polega przejściowość klimatu Polski.
- Podanie nazw i wskazanie na mapie głównych rzek i jezior Europy.
- Rozpoznawanie typów ujść rzecznych.
- Opisanie zjawiska powodzi.
- Wskazanie na mapie ogólnogeograficznej Polski obszarów zagrożonych powodzią.
- Wskazanie na mapie ogólnogeograficznej Polski kilku największych sztucznych zbiorników wodnych.
- Opisywanie charakterystycznych typów gleb w Polsce.
- Przedstawienie na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie gleb na obszarze Polski
- Omówienie linii brzegowej Bałtyku.
- Opisanie świata roślin i zwierząt Bałtyku.
- Scharakteryzowanie temperatury wód oraz zasolenie Bałtyku na tle innych mórz świata.
- Omówienie struktury gatunkowej lasów w Polsce.
- Omówienie rozmieszczenia lasów w Polsce.
- Wymienienie najważniejszych form ochrony krajobrazu w Polsce.
- Podanie przykładów rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody na obszarze wybranego regionu

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Wymienienie państw europejskich o powierzchni większej od terytorium Polski.

- Omówienie korzyści i zagrożeń wynikających z centralnego położenia Polski w Europie.
- Dokonanie podziału dziejów Ziemi na ery i okresy.
- Charakteryzowanie na podstawie map geologicznych obszaru Polski na tle struktur geologicznych Europy.
- Podanie cech różnych typów genetycznych gór.
- Opisanie najważniejszych wydarzeń z przeszłości geologicznej Polski.
- Przedstawienie współczesnych obszarów występowania lodowców na Ziemi i wskazanie ich na mapie ogólnogeograficznej świata.
- Charakteryzowanie działalności rzeźbotwórczej lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski.
- Zidentyfikowanie na rysunku schematycznym form polodowcowych.
- Omówienie na podstawie mapy ogólnogeograficznej cech ukształtowania powierzchni Europy i Polski.
- Wykazanie zależności pomiędzy współczesną rzeźbą Polski a wybranymi wydarzeniami geologicznymi.
- Odczytanie z mapy fizycznej Polski wysokości i nazwy najwyższych wzniesień w poszczególnych pasach krain.
- Opisanie rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej.
- Identyfikowanie nazwy krainy geograficznej z występującym tam bogactwem i zagłębieniem.
- Wyjaśnienie wpływu czynników klimatotwórczych na klimat Europy.
- Omówienie warunków klimatycznych panujących w Europie.
- Odczytywanie wartości temperatury powietrza z klimatogramów i obliczanie amplitudy temperatury.
- Omówienie cech klimatu Polski i wykazanie związku z czynnikami je kształtującymi.
- Wyjaśnienie mechanizmu powstawania wiatru halnego i bryzy morskiej.
- Wskazanie na mapie fizycznej Polski krain, w których są najwyższe i najniższe opady w Polsce.
- Zdefiniowanie terminów geograficznych: dział wód, dorzecze, zlewisko.
- Zidentyfikowanie na mapie konturowej Polski najważniejszych rzek, jezior, kanałów.
- Wymienienie głównych typów jezior w Polsce.
- Podanie nazw i wskazanie na mapie fizycznej Polski kilku najważniejszych sztucznych zbiorników wodnych.
- Wyjaśnienie na czym polega asymetria dorzeczy Wisły i Odry.
- Opisywanie na podstawie mapy cech oraz walorów Wisły i Odry.
- Podanie czynników sprzyjających powodziom w Polsce.
- Wyjaśnienie roli przeciwpowodziowej sztucznych zbiorników.
- Charakteryzowanie i rozpoznawanie typów wybrzeży Bałtyku.
- Wykazanie znaczenia gospodarczego Morza Bałtyckiego oraz przyczyn degradacji jego wód.
- Wyróżnianie najważniejszych cech wybranych typów gleb na podstawie profili glebowych.
- Omawianie na podstawie mapy Polski przestrzennego zróżnicowania lesistości w Polsce.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Wyjaśnienie konsekwencji położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski.
- Wymienienie sąsiadów Polski sprzed 1990 r.
- Odczytanie współrzędnych geograficznych skrajnych punktów Polski z dokładności do 5'.
- Obliczanie rozciągłości południkowej Polski i Europy w kilometrach korzystając ze współrzędnych geograficznych.
- Wskazanie na mapie geologicznej obszarów poszczególnych fałdowań na terenie Europy i Polski.
- Wymienienie jednostek geologicznych Polski i podanie ich charakterystycznych cech.
- Wyjaśnienie w jakich warunkach tworzą się lodowce.
- Wymienienie czynników, które zadecydowały o zróżnicowaniu rzeźby Polski.
- Omówienie najważniejszych wydarzeń geologicznych w dziejach ziem polskich.
- Omówienie wpływu zlodowaceń na rzeźbę Polski środkowej i północnej.
- Zdefiniowanie terminów: równina moreny dennej, wał moreny czołowej, stożek sandrowy, pradolina, głąz narzutowy, jeziora rynnowe, oz, kem.

- Rozpoznanie na podstawie opisu wybranych form polodowcowych.
- Zaznaczenie na mapie konturowej Polski występowania ważniejszych bogactw mineralnych.
- Powiązanie okresów geologicznych z bogactwem mineralnym w którym ono powstało.
- Omówienie w jakich warunkach powstały: węgiel kamienny i wapienie.
- Rozpoznawanie głównych skały występujących na terenie Polski .
- Podanie przykładów gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce.
- Omówienie wpływu różnych mas powietrza na stan pogody w poszczególnych porach roku.
- Wykonanie diagramu temperatur i opadów dla wybranej stacji klimatycznej.
- Omówienie na podstawie map tematycznych rozkładu temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce.
- Wy tłumaczenie celowości budowy zbiorników na rzekach górskich.
- Wskazanie na mapie rzek należących do innych zlewisk niż Bałtyk.
- Wyjaśnienie genezy poszczególnych typów jezior i podanie ich przykładów.
- Wy tłumaczenie co oznaczają terminy: niskie i wysokie stany wód na rzekach Polski.
- Analizowanie konsekwencji stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.
- Wymienienie przykładów największych powodzi w Polsce i ich skutków.
- Wymienienie miejsc występowania głównych typów gleb w Polsce.
- Wyjaśnienie procesów glebotwórczych.
- Omówienie niszczącej i budującej działalności Bałtyku.
- Przedstawienie typów zbiorowisk leśnych w Polsce.
- Opisywanie unikalnych na skalę światową obiektów przyrodniczych objętych ochroną na terenie Polski.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Ocena położenia Polski w Europie i na świecie.
- Podanie konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski i Europy.
- Wykazanie zależności między występowaniem ruchów górotwórczych w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski.
- Charakterystyka na podstawie rysunku mechanizmu powstawania gór fałdowych i zrębowych.
- Wykazanie zależności między występowaniem zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski.
- Wykazanie związku pomiędzy budową geologiczną a występowaniem surowców mineralnych w Polsce.
- Opisanie wpływu wydobywania surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.
- Omówienie cech rzeźby młodoglacjalnej i staroglacjalnej oraz wskazanie rejonów ich występowania w Polsce.
- Analiza przebiegu izoterm lipca i stycznia na mapach klimatycznych Polski.
- Wyjaśnienie wpływu mas powietrza napływających na teren Polski na kształtowanie się pogody.
- Wykazanie wpływu zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę.
- Podanie przyczyny asymetrii dorzeczy Wisły i Odry.
- Ocena znaczenia gospodarczego rzek Polski.
- Przedstawienie na wybranych przykładach wpływu wylesiania dorzeczy, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy teras zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi w Polsce.
- Rozróżnianie jezior polodowcowych na podstawie ich kształtu.
- Podanie głównych źródeł zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego.
- Ocena znaczenia przyrodniczego i gospodarczego lasów w Polsce.
- Ocena wartości użytkowej gleb w Polsce.

Wymagania edukacyjne na roczną ocenę klasyfikacyjną obejmują wymagania na ocenę śródroczną oraz wymagania wymienione poniżej.

II OKRES

Dział III: Ludność i urbanizacja w Polsce

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Wskazanie na mapie politycznej Europy największych państw Europy.
- Wskazanie na mapie administracyjnej Polski poszczególnych województw i ich stolic.
- Wskazanie na mapie województwa, w którym mieszka uczeń i podanie nazwy jego stolicy.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: demografia, przyrost naturalny, wyż demograficzny, niż demograficzny, gęstość zaludnienia, piramida płci i wieku.
- Wymienienie na podstawie danych statystycznych państw o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie.
- Odczytywanie danych dotyczących struktury płci i wieku oraz średniej długości trwania życia w Polsce na podstawie danych statystycznych.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty.
- Wymienienie przyczyn migracji wewnętrznych.
- Wymienienie przyczyn migracji do stref podmiejskich.
- Wymienienie przyczyn wyludniania się wsi oddalonych od dużych miast.
- Wymienienie głównych skupisk Polonii.
- Wymienienie trzech najliczniejszych mniejszości narodowych w Polsce.
- Wymienienie nazw religii, których wyznawcy zamieszkują Polskę.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: struktura zatrudnienia, bezrobocie, wskaźnik urbanizacji.
- Odczytywanie z mapy zróżnicowania przestrzennego bezrobocia w Polsce i w Europie.
- Odczytywanie z danych statystycznych wielkości zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki.
- Wymienienie kilku największych miast w Polsce i wskazanie ich na mapie.
- Wymienienie funkcji jakie pełnią miasta.
- Wymienienie obszarów, w których jest największe bezrobocie.

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Odczytywanie z rocznika statystycznego danych demograficznych i gospodarczych.
- Podanie liczby ludności Polski.
- Podanie współczynnika gęstości zaludnienia dla Polski.
- Wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania gęstości zaludnienia w Europie i w Polsce.
- Omówienie na podstawie mapy tematycznej przestrzennego zróżnicowania gęstości zaludnienia w Polsce.
- Omówienie na podstawie wykresu zmiany w przyroście naturalnym w Polsce w latach 1946–2016.
- Omówienie na podstawie danych statystycznych średniej długości trwania życia Polaków na tle europejskich społeczeństw.
- Wymienienie głównych przyczyn migracji zagranicznych w Polsce.
- Określenie kierunków napływu imigrantów do Polski.
- Podanie przyczyn bezrobocia w Polsce.

- Porównanie wielkości bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich na podstawie danych statystycznych.
- Podanie wartości współczynnika urbanizacji dla Polski.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: urbanizacja, strefa podmiejska, aglomeracja monocentryczna, konurbacja.
- Podanie przykładów aglomeracji monocentrycznej i konurbacji w Polsce.
- Podanie przyczyn rozwoju największych miast w Polsce.
- Podanie przykładów miast o różnych funkcjach w Polsce.
- Wymienienie kilku grup etnicznych w Polsce.

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Omówienie zmian na mapie politycznej Europy w drugiej połowie XX wieku.
- Obliczenie współczynnika przyrostu naturalnego.
- Podanie przyczyn zróżnicowania przyrostu naturalnego w Europie i w Polsce.
- Omawianie czynników wpływających na liczbę urodzeń w Polsce.
- Czytanie i interpretowanie piramidy wieku.
- Porównanie udziału poszczególnych grup wiekowych ludności Polski na podstawie danych statystycznych.
- Porównanie liczby ludności Polski z innymi krajami europejskimi.
- Obliczenie współczynnika gęstości zaludnienia.
- Podanie na podstawie mapy cech rozmieszczenia ludności w Polsce.
- Porównanie gęstości zaludnienia Polski z innymi krajami europejskimi.
- Wyszukanie przyczyn decydujących o nierównomiernym rozmieszczeniu ludności w Polsce.
- Opisywanie skutków migracji zagranicznych w Polsce.
- Porównywanie przyrost rzeczywistego ludności w Polsce i w wybranych państwach Europy.
- Omówienie przyczyn migracji wewnętrznych w Polsce.
- Porównywanie struktury narodowościowej ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich.
- Wskazanie regionów Polski, w których występują mniejszości narodowe: ukraińska, niemiecka, białoruska, litewska.
- Rozumienie pojęć: struktura zatrudnienia, działy gospodarki.
- Podanie aktualnych problemów rynku pracy w Polsce i własnym regionie.
- Określanie na podstawie danych statystycznych różnicy w strukturze zatrudnienia ludności w poszczególnych województwach.
- Porównanie stopy bezrobocia w wybranych krajach europejskich.
- Analiza wskaźnika urbanizacji w Polsce i wybranych krajach Europy.
- Analiza rozmieszczenia oraz wielkości miast w Polsce.
- Wyjaśnienie, dlaczego zmienia się liczba ludności miejskiej.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Omówienie zmian, które zaszły w podziale administracyjnym Polski po 1 stycznia 1999 r.
- Omówienie zmian liczby ludności Polski po II wojnie światowej na podstawie danych statystycznych.
- Omówienie struktury płci i wieku ludności Polski na tle struktur wybranych państw europejskich na podstawie piramidy płci i wieku.
- Wymienienie czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych wpływających na rozmieszczenie ludności w wybranych państwach Europy i Polski.

- Ocenienie przyrostu naturalnego i jego konsekwencji dla społeczeństwa i gospodarki kraju.
- Obliczanie przyrostu rzeczywistego i współczynnika przyrostu rzeczywistego.
- Podanie przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce.
- Przedstawienie struktury wyznaniowej Polaków na tle innych państw Europy.
- Omówienie struktury zatrudnienia wg działów gospodarki w poszczególnych województwach.
- Podanie pozytywnych i negatywnych skutków urbanizacji.
- Omówienie problemów mieszkańców dużych miast.
- Ocenienie rozmieszczenia i wielkości miast w Polsce i zamieszkiwanym regionie.
- Wyjaśnienie przyczyn rozwoju wielkich miast w Polsce.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Wymienienie skutków utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w krajach Europy i Polski.
- Podanie konsekwencji starzenia się społeczeństwa europejskiego.
- Przedstawienie skutków nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Europie i w Polsce.
- Ocena skutków migracji zagranicznych w Polsce i w Europie.
- Omówienie zmian zachodzących w procesie urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej.

Dział IV: Rolnictwo i przemysł Polski

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Rozumienie pojęć: przemysł, rolnictwo, usługi.
- Podanie warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych decydujących o rozwoju rolnictwa w Polsce.
- Wymienienie na podstawie map tematycznych regionów rolniczych w Polsce.
- Wymienienie głównych upraw w Polsce.
- Wymienienie głównych gatunków zwierząt hodowlanych w Polsce.
- Podanie podstawowych źródeł energii.
- Wymienienie głównych typów elektrowni.
- Wskazanie na mapie gospodarczej największych elektrowni w Polsce.
- Wymienienie największych portów morskich w Polsce i wskazanie ich na mapie.
- Wymienienie źródeł zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego.
- Podanie przyczyn powstawania kwaśnych opadów

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Omówienie warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju rolnictwa w Polsce.
- Wymienienie jednostek miar używanych w rolnictwie: hektar, ar, decytona, tona, kwintal.
- Przedstawienie znaczenia gospodarczego głównych upraw w Polsce.
- Wskazanie rejonów warzywnictwa i sadownictwa w Polsce.
- Przedstawienie znaczenia gospodarczego produkcji zwierzęcej w Polsce.

- Wymienienie czynników lokalizacji hodowli bydła, trzody chlewnej i drobiu w Polsce.
- Wymienienie przyczyn zmian w strukturze przemysłu Polski .
- Podanie cech gospodarki Polski przed 1989 r. i po nim.
- Lokalizowanie na mapie gospodarczej Polski elektrowni ciepłych, wodnych i niekonwencjonalnych.
- Omówienie na podstawie danych statystycznych wielkości przeładunków w portach morskich Polski.
- Dokonanie podziału przemysłu na sekcje i działy
- Omówienie rodzajów zanieczyszczeń i wymienienie ich źródeł.

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Omówienie regionów rolniczych o najkorzystniejszych warunkach do produkcji rolnej w Polsce.
- Przedstawienie struktury użytkowania ziemi w Polsce na tle innych krajów Europy.
- Podanie przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia przemysłu w Polsce.
- Wyjaśnienie przyczyn zmian zachodzących w przemyśle Polski.
- Przedstawienie na podstawie danych statystycznych struktury produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle wybranych krajów Europy.
- Opisywanie na podstawie danych statystycznych struktury przeładunków w portach morskich Polski .
- Opisywanie struktury połowów ryb w Polsce.
- Ocena wpływu poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska.
- Podanie źródeł zanieczyszczeń komunalnych.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Omówienie poziomu mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce.
- Omówienie struktury użytkowania ziemi, wielkości i własności gospodarstw rolnych.
- Podanie czynników wpływających na rozmieszczenie upraw w Polsce.
- Porównanie produkcji roślinnej w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy.
- Porównanie produkcji zwierzęcej w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy.
- Omówienie rozwoju przemysłu w Polsce po II wojnie światowej.
- Podanie przyczyn i skutków restrukturyzacji polskiego przemysłu.
- Omówienie czynników lokalizacji przemysłu przetwórczego.
- Omówienie na podstawie dostępnych źródeł zmian zachodzących współcześnie w polskiej energetyce.
- Wymienienie korzyści płynących z wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii.
- Omówienie problemów przemysłu stoczniowego w Polsce.
- Określenie na podstawie mapy tematycznej stanu zanieczyszczeń wód śródlądowych.
- Podanie skutków zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Wykazanie zmian, jakie zaszły w polskim rolnictwie po wejściu polski do Unii Europejskiej.

- Dokonanie na podstawie danych statystycznych analizy zmian poglobia wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce po 2000 r. i wyjaśnienie przyczyny tych zmian.
- Przedstawienie perspektyw rozwoju gospodarki morskiej w Polsce.
- Przedstawienie na wybranych przykładach warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych sprzyjających produkcji energii ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych lub ograniczających tę produkcję oraz określanie ich wpływu na rozwój energetyki
- Podanie na podstawie dostępnych źródeł, jakie regiony w Polsce cechują się największym zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego.

Dział V: Usługi w Polsce

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Podanie przykładów różnych rodzajów usług rozwijających się w Polsce.
- Wymienienie rodzajów transportu.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: turystyka, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna.
- Wymienienie i wskazanie na mapie regionów turystycznych Polski.
- Wymienienie kilku obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: eksport, import, bilans handlu zagranicznego.
- Wymienienie państw będących głównymi partnerami handlowymi Polski.

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Przedstawienie zróżnicowania usług w Polsce.
- Omówienie na podstawie mapy tematycznej gęstości sieci kolejowej i drogowej w Polsce.
- Omówienie czynników rozwoju turystyki .
- Wymienienie i wskazanie na mapie tematycznej polskich obiektów, znajdujących się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*.
- Wymienienie rodzajów usług, które rozwijają się dzięki wzrostowi ruchu turystycznego.
- Omówienie struktury towarowej handlu międzynarodowego.

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Wyjaśnienie szybkiego rozwoju wybranych usług w Polsce.
- Charakteryzowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i ładunków.
- Omówienie ruchu pasażerskiego w portach lotniczych Polski.
- Podanie przyczyn nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie Polski.
- Charakteryzowanie obiektów znajdujących się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*.
- Podanie na przykładach walorów turystycznych Polski.
- Podanie przyczyn niskiego salda bilansu handlowego w Polsce.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Podanie przyczyn zróżnicowania sieci transportowej w Polsce.
- Omówienie na podstawie dostępnych źródeł problemów polskiego transportu wodnego i lotniczego.
- Wyjaśnienie zróżnicowania gęstości i jakości sieci transportowej w Polsce i wyjaśnienie jego wpływu na rozwój innych dziedzin gospodarki.
- Określenie znaczenia handlu zagranicznego dla polskiej gospodarki.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Wykazanie związku między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych oraz centrów logistycznych i handlowych na wybranym obszarze kraju.

Dział VI: Mój region i moja mała ojczyzna

1. ocena dopuszczająca (wymagania konieczne)

- Wymienienie nazw parków narodowych położonych w pobliżu Krakowa.
- Wyjaśnienie znaczenia terminów: region, „mała ojczyzna”.
- Wskazanie położenia swojego regionu na mapie ogólnogeograficznej Polski.
- Wymienienie najważniejszych walorów przyrodniczych własnego regionu.
- Wskazanie na mapie ogólnogeograficznej Polski, topograficznej lub na planie miasta obszaru „małej ojczyzny”.
- Wskazanie i przedstawienie źródeł informacji o „małej ojczyźnie”.
- Wymienienie walorów środowiska geograficznego „małej ojczyzny”.

2. ocena dostateczna (wymagania podstawowe)

Spełnianie wymagań na ocenę dopuszczającą oraz:

- Rozpoznawanie skał występujących w regionie miejsca zamieszkania.
- Wyróżnianie najważniejszych cech gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych.
- Określanie obszaru utożsamianego z własną „małą ojczyzną”.
- Rozpoznawanie w terenie obiektów charakterystycznych dla małej ojczyzny i decydujących o jej atrakcyjności.

3. ocena dobra (wymagania rozszerzone)

Spełnianie wymagań na ocenę dostateczną oraz:

- Wyjaśnienie genezy rzeźby powierzchni swojego regionu.
- Wymienienie głównych cech struktury demograficznej ludności regionu.
- Prezentowanie głównych cech gospodarki regionu.

- Opisywanie walorów środowiska geograficznego „małej ojczyzny”.

4. ocena bardzo dobra (wymagania dopełniające)

Spełnianie wymagań na ocenę dobrą oraz:

- Przedstawienie w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) przyrodniczych i kulturowych walorów swojego regionu.
- Podanie przykładów form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi.
- Przedstawienie na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) atrakcyjności osadniczej oraz gospodarczej małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej.
- Wskazanie na mapie i nazwanie parków narodowych w Polsce.
- Proponowanie działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego własnego regionu.

5. ocena celująca (wymagania wykraczające)

Spełnianie wymagań na ocenę bardzo dobrą oraz:

- Zaprojektowanie trasy wycieczki krajoznawczej po własnym regionie.
- Wykazanie na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu zależności między elementami środowiska geograficznego.
- Zaprojektowanie na podstawie własnych obserwacji terenowych działań służących zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.
- Podanie przykładów osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego na arenie międzynarodowej.